

Protokoll fört vid besök hos Polismyndigheten i Västra Götaland, arresten i Mölndal, den 17 oktober 2012

Inledning

På uppdrag av justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger genomförde enhetschefen Sven-Åke Jansson, tillsammans med Elisabeth Sjöblom och Lars Olsson, den 17 oktober 2012 ett förannmält besök i polisens arrestlokaler, Aminogatan 27, i Mölndal.

Besöket är en del av JO:s uppdrag att fullgöra de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (national preventive mechanism, NPM) enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Besökets genomförande

Besöket inleddes med att JO:s medarbetare togs emot av chef grupp personintaget, inspektören Gunilla Nyberg. Därefter förevisades arrestlokalerna. Besöket avslutades den 18 oktober 2012 med en sammanfattande genomgång med arrestföreståndaren, kommissarien Bertil Claesson, sektionschefen personintaget, kommissarien Stefan Andersson, bitr. sektionschefen personintaget, kommissarien Marie Borgelind och planeraren, vaktkonstapeln Peter Johannesson.

lakttagelser m.m. under besöket

Organisation m.m.

Från polismyndighetens sida anfördes sammanfattningsvis följande. Arresten i Mölndal togs i drift 2006 och har 40 celler fördelade på två våningsplan. Av dessa är 25 avsedda för förvaring av anhållna. Ingen dubbelbeläggning förekommer. Bemanningen utgörs av vaktkonstaplar, anställda av myndigheten, och som genomgått en kortare arrestutbildning. Ensamarbete förekommer inte. Berusade personer från hela Storgöteborg förs till arresten i Mölndal. Arresten är belägen i ett industriområde med dålig tillgång till allmänna kommunikationer nattetid. Det förekommer att frigivna personer skjutsas till spårvagnsstation eller körs hem. Det finns en tillnyktringsenhet med 14 platser i Mölndal. Under sommaren har dock

bara ett fåtal platser varit tillgängliga. Berusade personer som är aggressiva läggs alltid in i en cell.

Arrestlokalerna har under innevarande år inspekterats av myndigheten själv. Under 2011 och 2012 har 32 försök/förberedelser till självmord rapporterats. Inga självmord har rapporterats under samma tidsperiod. Vissa säkerhetskåpande åtgärder har vidtagits, bl.a. finns filter som inte går att riva sönder.

I arresten tjänstgör även cirka 60 förtroendevalda, politiskt tillsatta medborgarvittnen. De har till uppgift att övervaka att frihetsberövade behandlas på ett korrekt sätt. Medborgarvittnen, som tjänstgör ett åt gången, närvarar vid bl.a. avvisering och förhör.

Celler och andra utrymmen

I anslutning till personintaget finns två kameraövervakade rum, ”Kapellet” och ”Kyrkan”, med fönster placerade mot personintaget och centralvakten. Möbleringen i de båda rummen består av fast monterade bänkar. Det saknas dagsljusinsläpp. Rummen används främst för tillfällig förvaring av personer omhändertagna enligt polislagen (1984:387) eller gripna misstänkta för narkotikabrott. Även personer omhändertagna enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM, kan placeras i Kapellet. Det finns dock ett särskilt rum för förvaring av personer omhändertagna enligt LVM. Detta rum har ett fönster med dagsljusinsläpp och är möblerat med två sängar samt ett bord. Ljuset kan regleras av den omhändertagna. Dörren är olåst varför en vaktkonstapel avdelas för bevakning, dygnet runt, av den omhändertagna. Under 2011 förvarades 149 personer omhändertagna enligt LVM i polisens arrestlokaler.

Vid telefonsamtal den 29 november 2012 med chef grupp personintaget, inspektören Jan Fritz, framkom att det inte är ovanligt att personer omhändertagna enligt LVM blir kvar upp till tre dygn i Kapellet. Vid hög arbetsbelastning kan vaktkonstaplar inte avvaras för bevakning vid det särskilda LVM-rummet. Omhändertagna placeras därför i Kapellet för att underlätta bevakningen som sker från centralvakten. Övervakningen sker visuellt och via kamera. Det är full insyn in i utrymmet från centralvakten och personintaget, som passeras av personal och intagna. Den omhändertagna sover på en madrass som bäddats på golvet. Det är inte möjligt att släcka ljuset, som är påslaget dygnet runt. Rummet är lyhört och ljud hörs från det intilliggande personintaget och centralvakten. Om en man och en kvinna omhändertagits placeras en av dem i Kapellet. Dörren är olåst när LVM-omhändertagna vistas i utrymmet.

På våningsplan ett finns bl.a. två avviseringsrum och ett rum med provtagningsutrustning för trafiknykterhetsbrott. Vidare finns ett väntrum för intagna misstänkta för narkotikabrott med ett anslutande utrymme för urinprovstagning. Det finns även flera förhörsmålrum.

Merparten av totalt 15 tillnyktringsceller finns på våningsplan ett. Utrustningen i en tillnyktringscell består av en galonmadrass, vattenautomat och ett fönster med upp-

dragna persienner. I cellen finns ett låst toalettutrymme med toalettstol, spegel och handfat. Upplåsning och spolning sker från korridoren. Normalt sker tillsynen genom luckan på celldörren. Vid behov går arrestpersonalen in i cellen. Två duschar finns i korridoren. Fem celler är utrustade med väggfast brits och används främst för anhållna. Filt, lakan och kudde tillhandahålls anhållna i dessa celler.

På våningsplan två finns 24 anhållningsceller, flera förhörssrum och ett rum för upptagning av fingeravtryck och fotografering. Utrustningen i en anhållningscell består av en väggfast säng, ett väggfast bord och en bänk samt vattenautomat. Det finns ett fönster med uppdragna persienner och en toalett som saknar dörr. Spolning sker från korridoren. Två duschar finns i korridoren.

Korridorerna är inte kameraövervakade. Det finns ingen rullstol eller handikappanpassad cell.

Det finns tre kameraövervakade rastgårdar på våningsplan två. Delar av taket ger skydd mot nederbörd medan resten är gallerförsatt. Rastgårdarna är ungefär 15 kvadratmeter och försedda med fönster. Rökning är tillåten på rastgården. Vid samtal med personal framkom att anhållna får, i mån av tid, en timmes daglig vistelse på rastgård. Det finns ingen särskild rutin gällande information till intagna om tillgången till rastgård.

All mat tas in från Högsboanstalten. Vid behov kan mat serveras nattetid.

Information

I denna del antecknas inledningsvis följande. Enligt 2 § häktesförordningen (2010:2011) ska varje intagen i anslutning till att han eller hon tas in i en förvaringslokal informeras om verkställighetens innebörd på ett språk som han eller hon förstår. Sådan information ska också lämnas vid andra tillfällen så snart det finns anledning till det.

Rikspolisstyrelsen har tillsammans med Riksåklagaren tagit fram ett informationsblad, på 43 olika språk, med information om intagnas rättigheter i samband med frihetsberövandet. Informationsbladet finns tillgängligt för samtliga polismyndigheter.

Vid besöket framkom att en engelsk version av informationsbladet finns uppsatt på väggen i arresten. Det delas inte ut. Två intagna som intervjuades uppgav att de varken fått skriftlig eller muntlig information.

Underrättelse till anhöriga m.fl.

Anhöriga underrättas om den frihetsberövade begär detta och det kan ske utan men för utredningen (jfr 24 kap. 21 a § rättegångsbalken). Det är den utredande polisen som kontaktar anhöriga. Det var oklart var detta dokumenteras. Vid omhändertagande av berusade personer är det chef grupp som underrättar anhöriga om den omhändertagna begär detta. Att så har skett noteras på omhändertagandebladet.

Hälso- och sjukvård

En sjuksköterska tjänstgör i arresten tre timmar varje kväll. Den sjukvård som erbjuds är av akut karaktär som t.ex. omläggning av sår. Sjuksköterskan kontrollerar och fördelar läkemedel. Sjukvårdsutrustning finns att tillgå i arresten och flera vaktkonstaplar har sjukvårdsutbildning. En intagen uppgav att inga frågor ställdes om eventuella sjukdomar eller medicinering vid inskrivningen.

Övrigt

En intagen uppgav att han misshandlats av polis och arrestpersonal i en cell. Enligt den intagne var han vid tillfället belagd med handfängsel och han fick bl.a. motta flera batongslag mot kroppen. En av poliserna ska med sin batong ha kommit åt hans insulinpump som är fäst på magen. Han uppfattade det som om polisen försökte dra loss insulinpumpen. Efter misshandeln hostade han blod, lämnades naken i cellen utan filt och ska även ha varit avsvimmad. Då personalen måste ha sett insulinpumpen bör de ha förstått att han var diabetiker vilket han även muntligen upplyst om. Han var rädd för att hamna i koma då han på grund av sin sjukdom måste äta nattetid. Någon mat till natten tillhandahölls inte. Morgonen därpå hölls ett förhör med honom. När han ville göra en polisanmälan om misshandel fick han till svar att "Du får din chans". Han vet inte om en polisanmälan upprättades. Efter förhöret fördes han till sjukhus och då konstaterades att han hade en spricka i ett revben.

När JO:s personal samtalade med mannen uppvisade han skador i ansiktet och klagade på att han hade ont på flera ställen. Efter samtalet informerades Gunilla Nyberg om vad som framkommit. Vid kontroll av handlingar upprättade i samband med inskrivningen av mannen fanns ingen notering om eventuella skador. En polisanmälan upprättades av myndigheten.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för vad som kommit fram under besöket.

Polisen uppgav att arrestpersonalen periodvis har svårt att hinna med att ta ut anhållna för promenad på rastgård. Detta kommer dock att rättas till. Vidare kommer informationsbladet om rättigheter att delas ut i arresten.

Från polisens sida anfördes också följande. Hantering och tillsyn av personer omhändertagna enligt LVM är ett stort problem för myndigheten. För att bevaka en LVM-omhändertagen krävs det två vaktkonstaplar per dygn. Då det är vanligt med flera LVM-omhändertagna per vecka tar bevakning och transporter stora resurser i anspråk. Vidare finns svårigheter att tillgodose vårdbehovet då personalen inte har adekvat utbildning för detta. Det är socialtjänsten som begär handräckning av polisen för transport till behandlingshem. Vid platsbrist på behandlingshem kan den omhändertagna få tillbringa flera dygn i arresten i avvaktan på ledig plats. När LVM-rummet är fullbelagt läggs omhändertagna i Kapellet vilket inte är ett värdigt omhändertagande.

Jag har tagit del av protokollet

Hans-Gunnar Axberger